

گنجینه نسخه‌های خطی حاج حسین آقا ملک در دنیا کم نظیر است

استاد عبدالله انوار از نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه و موزه ملی ملک می‌گوید: «اصطلاحی در میان کتاب‌شناس‌ها وجود دارد به نام کتاب بُنجل. شما در گنجینه کتابخانه و موزه ملی ملک حتی یک کتاب بُنجل هم نمی‌بینید. بهترین کتاب‌ها و نسخه‌های خطی ایران در این کتابخانه وجود دارد. حاج حسین آقا ملک، این بازرگان بزرگ که این مجموعه را پایه‌گذارده است، برای کمیت، کیفیت را فدا نکرده است.»

این‌ها را استاد **سید عبدالله انوار** نسخه‌شناس مشهور درباره ویژگی‌های مهم کتاب‌های خطی مجموعه موسسه کتابخانه و موزه ملی ملک موقوفه آستان قدس رضوی می‌گوید. او با اشاره به شخصیت حاج حسین آقا ملک تأکید می‌کند که این بازرگان فرهیخته «کتاب‌شناسی قهار» بود و با علم و آگاهی، به گردآوری نسخه‌های خطی می‌پرداخت. گفت‌وگو با این استاد بزرگ نسخه‌شناس می‌تواند بیانگر نکته‌های مهمی از گنجینه وقفی حاج حسین آقا ملک باشد.

***

نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه و موزه ملی ملک وجود دارند، چه جایگاهی در میان دیگر گنجینه‌های خطی دارند؟

کتابخانه ملی ملک و نسخه‌هایی که در این کتابخانه وجود دارند، در دنیا بی‌نظیرند. نسخه‌های درجه یک خطی در این کتابخانه توسط حاج حسین آقا ملک خریداری و نگهداری شده است. این نسخه‌ها از روی آگاهی و با کارشناسی خریداری شده و این برای کتابخانه و موزه ملی ملک، امتیاز بزرگی است. مرحوم ملک و مرحوم سهیلی خوانساری که به این واقف بزرگ کمک می‌کرد، را باید کارشناسان درجه یک در زمینه نسخه‌های خطی دانست. آن‌ها کتاب‌هایی را وارد این مجموعه کرده‌اند که یا منحصر به فردند یا تعداد انگشت‌شمار از آن‌ها در دنیا از آن وجود دارد. هر کس که در حوزه به فرهنگ و زبان فارسی یا حتی انگلیسی مطالعاتی دارد، حتما در مطالعاتی که انجام می‌دهد او را به کتاب‌های کتابخانه ملی ملک ارجاع می‌دهند. این کتابخانه میعادگاه کسانی است که دانش و علم بالایی دارند.

مهم‌ترین ویژگی کتاب‌های موجود در کتابخانه ملی ملک را در چه چیزی می‌دانید؟

اصطلاحی در میان کتاب‌شناس‌ها وجود دارد به نام کتاب بنجل. شما در میان کتاب‌های این مجموعه حتی یک کتاب بنجل هم نمی‌بینید. باید قدر این کتابخانه را بدانید. بهترین کتاب‌ها و نسخه‌های خطی در این کتابخانه وجود دارد. کسانی که این مجموعه را گردآورده‌اند، برای کمیت، کیفیت را فدا نکرده‌اند؛ حاضر نشده‌اند هر کتاب و نسخه‌ای وارد این مجموعه شود. یکی از ویژگی‌های کتاب‌های بنجل این است که چون بیشتر چاپ سنگی‌اند، غلط‌های چاپی و املائی زیادی در آن‌ها دیده می‌شود و هیچ توجهی به این موضوع نشده است. همچنین در زمینه نسخه‌های خطی، صفحات پاره‌پاره و گسیخته، ویژگی این‌گونه کتاب‌ها است. کتاب‌هایی که صفحه‌های اول و آخر و وسط‌اش پیدا نیست و در کل، محتوای کتاب هم گنگ است. کمتر پیش آمده که در کتاب‌های خطی ملک چنین چیزی را ببینید.

مرحوم حاج حسین آقا ملک این نسخه‌های خطی را به چگونه جمع‌آوری می‌کرد؟

حاج حسین آقا ملک مرد ثروتمندی بود. همه چیز او درجه یک بود. دوست داشت هر کاری که می‌کند درجه یک باشد. نسخه‌های خطی، نقاشی‌ها، تمبرها و سکه‌ها و خلاصه هر چیزی که گرد می‌آورد و امروز در این کتابخانه و موزه وجود دارد، همه درجه یک است. این مساله هم عادت او بود هم عادت دخترش عزت‌ملک خانم. حاج حسین آقا به طب هم علاقه‌مند بود و می‌فهمید برای حفظ میراث ارزشمندی که در این زمینه وجود دارد باید چه کرد. با این که می‌توانست مثل خیلی از کتابخانه‌های دیگر به ویژه در زمینه نسخه‌های خطی، کتاب‌های کم‌ارزش را بخرد، آن هم به وفور و با قیمتی کمتر، با ارزش‌ترین نسخه‌ها را جمع‌آوری می‌کرد. او در این زمینه کارشناس خیره‌ای بود.

به دانش حاج حسین آقا ملک در شناخت نسخه‌های خطی صحبت کردید. آیا دلیل برتری کتاب‌های موجود در مجموعه خطی ملک را در این نکته می‌دانید؟

بله. خب اگر فردی که این نسخه‌ها را جمع‌آوری می‌کند خودش آدم بنجلی نبوده و کتاب‌شناس باشد، حتما مجموعه‌اش هم همین ویژگی‌ها را خواهد داشت. اگر این‌گونه نباشد که همه جا می‌شود کتابخانه‌ها و موزه‌هایی را یافت که آثار کم‌ارزشی را در مجموعه خود دارند. باید از چیزی نگهداری شود که ارزش نگهداری داشته باشد. کسی که مجموعه‌ای مثل کتاب‌های خطی ملک را مدیریت می‌کند باید کتابدار قابل‌ی باشد و ارزش تک‌تک این نسخه‌ها را بداند، در غیر این صورت باید فاتحه آن کتاب‌ها را خواند. کسی که کتاب‌شناس باشد با یک تورق، ارزش کتاب را می‌فهمد. حاج حسین آقا هفتاد سال در این زمینه کار کرده بود و کتاب‌شناس حرفه‌ای بود.

منبع: سایت کتابخانه ملک